

Els plànols, el mercat

Una de les notícies culturals de la setmana ha sigut la troballa dels plànols originals del mercat de Tortosa, obra de l'arquitecte Joan Abril. Estaven enquadernats dins d'un dels volums dels protocols notarials de Tortosa, formant part del document en què s'encarregava la continuació i finalització de les obres a l'enginyer Joan Torras Guardiola, que fou qui en dissenyà l'estructura de la coberta, un dels elements més meritoris de l'edifici.

Josep Bayerri Raga

Quan he d'acompanyar algun foraster i amic a visitar la ciutat, el porto a la punta del Diamant del castell de la Suda perquè contempli la panoràmica de la ciutat. Li faig notar que hi ha dos grans cobertes que destaquen a l'entramat urbà; en els dos casos, mirant el riu. Tot seguit, amb un pretès eruditisme localista, afegeixo que són els sostres de les dos catedrals que té Tortosa: una, religiosa, la catedral; l'altra, laica, el mercat. M'estalviaré referir-me a la història del mercat, a les vicissituds del procés de construcció i a la intervenció d'Abril i Torras. L'any 2002, quan la meua filla donava classes d'Història a la facultat d'Arquitectura de la Ramon Llull, em va tocar ajudar-la a preparar els guions d'una visita que els seus alumnes van fer al mercat de Tortosa. Altrament, s'ha escrit sovint sobre el tema i els darrers treballs que he llegit, d'Albert Curto i de l'Anton López Dauí, es podrien considerar definitius. Sí que m'entretindré, però, en referir-me a l'època en què fou bastida l'obra.

L'any 1868 entraven en servei el pont ferroviari i la línia Barcelona-València. L'any abans havien sigut inaugurats la fàbrica de gas i l'enllumenat públic, i poc després, la portada d'aigua corrent des de les fonts de la Caramella (1871). La celebració de l'anomenat Pacte Federal (1869) portava el nom de Tortosa arreu del país. Es vivien moments d'eufòria econòmica: farinera Chacot (1867), molins d'arròs (1868), fàbrica d'oli dels francesos (1876), foneria Sales (1878), conservera Roca (1880),... En aquest context, l'Ajuntament de Tortosa, a iniciativa del que seria alcalde Teodoro González, va decidir (1877) construir un gran mercat en consonància amb la importància que aleshores tenia la ciutat com a tercera capital de Catalunya. Aquell mateix any s'havia iniciat l'enderroc de les muralles i tres anys després ja es construïen els primers edificis a l'eixample del Temple (avui, carrer de Cervantes), alhora que s'inaugurava el balneari de Porcar, a Remolins, i s'urbanitzava l'avinguda principal de Ferreries amb el tramvia Tortosa-Roquetes-Jesús, tracció animal (1885). La creació del Banc de Tortosa (1881) fou de gran importància per al finançament de les grans obres públiques que es realitzarien a Tortosa, com la pròpia construcció i explotació del mercat que li fou adjudicada per l'Ajuntament (1884). La gestió de Teodoro González com a diputat va portar que el ministeri de Foment aprovés la construcció d'un pont metàl·lic a Tortosa (1888), tot i que l'obra no s'activaria fins a l'incendi del pont de Barques (1892) com a resposta pública a la immediata iniciativa privada (els grans propietaris tortosins Rufo Franquet, Manuel Porcar i Josep Brunet) per construir un pont privat de peatge. El projecte d'un ferrocarril que unís Tortosa i Saragossa (1892), l'anomenat Vall de Safan, fou la culminació d'aquest procés de grans realitzacions. Paral·lelament, foren els anys d'esplendor religiós, amb les grans fundacions tortosines i els seus impulsors (Rosa Molas, Enric d'Ossó, Manuel Domingo Sol), del col·legi màxim dels Jesuïtes a Jesús, dels científics Landerer i Ferran i de la fundació de l'Observatori de l'Ebre.

El darrer quart del segle XIX, el que els historiadors en l'àmbit espanyol anomenen la Restauració, fou un moment excepcional en la història de la ciutat i el seu procés de modernització. Tot se'n va anar en orri els anys següents sense saber prou be per què. Potser valdria la pena que els joves estudiosos actuals s'endinsessin a conèixer les raons profundes d'aquesta crònica de projectes fallits que acompanya la història de Tortosa del darrer segle i mig.

L'obra del mercat és el símbol de la importància que va assolir Tortosa durant el darrer quart del segle XIX.